

Tab. 1. Rozlišení AKD a IKD

	Iritační kontaktní dermatitida	Alergická kontaktní dermatitida
Patogeneze	Cytotoxické působení bez specifické imunitní odpovědi	Senzibilizace alergenem, aktivace specifických T-lymfocytů
Výskyt postižení	Všichni po kontaktu se škodlivinou, děti i dospělí	Individuální, častěji dospělí než děti
Klinický obraz	Akutní	Výrazný erytém, vezikuly, buly, monomorfní morfologie
	Chronický	Erytém, deskvamace, ragády, xeróza
Lokalizace	Ostré ohraničení na místo kontaktu, nejvíce obličej, ruce	Neostré ohraničení, maximum v místě kontaktu, šířící se i mimo něj, nejvíce obličej, ruce
Průběh	Maximum krátce po kontaktu, postupem času slábne, tzv. <i>decrecendo</i> typ reakce	Vznik po prvním kontaktu nejdříve po 7 dnech, po opakovaném za 1–2 dny, postupem času zesiluje, tzv. <i>crescendo</i> typ reakce
Symptomy	Spíše pálení, svědění následně	Výrazné svědění
Epikutánní testy	Negativní, popř. iritační reakce	Pozitivní

Iritační kontaktní dermatitida

IKD je nespecifický lokalizovaný zánět kůže vzniklý jako reakce na vnější působení širokého spektra cytotoxicky působících látek – iritantů, které jsou chemické nebo fyzikální povahy. IKD je nejčastější profesionální kontaktní dermatitidou a nejčastější příčinou ekzémů dlaní (4, 5), nejvíce jsou postiženy profese ve vlhkém prostředí (kadeřníci, uklízečky, zdravotnický personál aj.) (2, 4, 6). Vzhledem k četnosti expozice bývají více postiženy ženy (4, 5). IKD se vyvíjí u všech osob, které se dostanou do kontaktu s dráždivou látkou v závislosti na individuální odolnosti a reaktivitě kůže, míře koncentrace a iritačnímu potenciálu dráždivé látky a době jejího působení. Vyšší výskyt IKD je v dětském věku, u fototypu I–II nebo u atopiků (5). Reakce na dráždivé látky odráží také rozdíly v tloušťce rohové vrstvy a bariérové funkci. Více náchylné lokality k podráždění jsou proto dorsa rukou, prsty nebo obličej (4, 5). Ve vývoji přispívají i vnější klimatické vlivy, jako např. teplota, vlhkost a proudění vzduchu nebo okluze (4, 5).

V patogenezi IKD nedochází k aktivaci T lymfocytů a tudíž se nevyvíjí specifická imunitní odpověď organismu. V iniciační fázi dochází působením iritantů k poškození epidermální kožní bariéry a porušení hydrolipidové vrstvy, následnému zvýšení permeability kůže, transepidermální ztrátě vody (TEWL) a redukci přirozeného zvlhčujícího faktoru (NMF – natural moisturising factor). V dalším průběhu jsou cytotoxickým vlivem poškozeny buněčné membrány keratinocytů, uvolňují se zánětlivé cytokiny – interleukin (IL) 1-alfa, IL-1-beta, IL-6 a tumor nekrotizující faktor alfa (TNF- α) a signalizují uvolnění prozánětlivých chemokinů, např. CCL20, CCL21 nebo CXCL8. Tím se aktivují mechanismy vrozené imunitní reakce kůže, dochází k migraci mononukleárů a polymorfonukleárů do místa poškození a vzniku zánětu (3, 5).

KLINICKÝ OBRAZ

Je velmi různorodý. Dle doby působení, povahy a stupně zředění látek vzniká klinický obraz s akutním, subakutním až chronickým průběhem. Typické pro IKD je zřetelné ohraničení projevů a lokalizace na místa, kde škodlivina působila (2). Udávanými subjektivními vjemy jsou spíše pálení až palčivost, svědění se přidává druhotně. V nejmírnější formě jsou přítomny pouze dysestezie (pálení, píchání, mravenčení, bodání), označované jako *senzorická iritace* (3). První známky zánětu jsou patrné jako suchost, olupování, zarudnutí (3). *Akutní a subakutní IKD* vznikají v krátkém čase po styku kůže se silnou dráždivou látkou, po kterém se vyvíjí erytém, edém, vesikuly až buly, v závažných případech i nekrózy (dermatitis toxica např. po kontaktu se silnými kyselinami nebo louhy) (4). Eflorescence jsou monomorfní a postupem času slábnou, tzv. *decrecendo* typ reakce (1, 3, 4). Vývoj akutní IKD závisí spíše na koncentraci, míře iritačního potenciálu škodliviny a době expozice než na individuální odolnosti kůže. Vzniká u všech exponovaných osob za stejných podmínek již při prvním kontaktu s látkou a poměrně rychle se hojí po odstranění škodliviny (5, 7). *Chronická IKD* (Obr. 1) se oproti tomu vyvíjí postupně při dlouhodobém opakovaném vystavení méně koncentrovaným látkám s mírným iritačním potenciálem (mýdla, voda, dezinfekční prostředky, minerální oleje aj.).

Obr. 1. Chronická iritační kontaktní dermatitida

